

Zásadní problémy, kterým čelí transgenderově orientované osoby

Zakazuje se jakákoli diskriminace založená na pohlaví ... nebo sexuální orientaci.

Listina základních práv Evropské Unie (článek 21)

Pohlaví, které je nám oficiálně přiřazeno při narození (mužské či ženské), je odvozeno od našich fyzických rysů. Ty však nemusí odpovídat naší pohlavní identitě – tedy tomu, jak se cítíme a jak o svém pohlaví uvažujeme. Transgenderově orientovaná osoba je osoba, která svou pohlavní identitu vnímá a/nebo vyjadřuje jinak než jako pohlavní identitu, jež jí byla přiřazena při narození.

Transgenderově orientovaná osoba se může rozhodnout vyjadřovat svou pohlavní identitu různými způsoby. K dosažení trvalejších fyzických změn lze využít operaci a hormonální léčbu. Tento proces může trvat i několik let a ne vždy znamená úplnou změnu pohlaví. Pohlavní identitu lze vyjadřovat i pomocí oděvu a kosmetiky (tzv. cross-dressing nebo transvestismus).

Je třeba upozornit, že transgenderově orientované osoby čelí transfobii a diskriminaci na základě své pohlavní identity, a to nikoli nezbytně v důsledku své sexuální orientace. Transgenderově orientované osoby mohou být heterosexuální, homosexuální či bisexuální.

Ochrana před diskriminací

Transgenderově orientované osoby trpí diskriminací, a to často ve větší míře než osoby orientované lesbicky, homosexuálně a bisexuálně, zvláště v oblasti zaměstnání. U transgenderově orientovaných osob, jež na pracovišti otevřeně přiznávají svou pohlavní identitu, je pravděpodobnější, že budou čelit obtěžování ze strany spolupracovníků a možná budou nuceny i ke změně zaměstnání.

Antidiskriminační právní předpisy Evropské unie zakazují na pracovišti diskriminaci na základě pohlaví. Evropský soudní dvůr konstatoval, že transgenderově orientovanou osobu, která byla diskriminována, lze chránit zákazem diskriminace na základě pohlaví, pokud podstoupila nebo podstupuje úplnou změnu pohlaví. Nadále je však nejasné, zda jsou chráněny ostatní transgenderově orientované osoby (které operaci nepodstoupily ani nepodstupují).

Členské státy uplatňují různé přístupy:

Ve 12 členských státech (Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Nizozemsko, Polsko, Rakousko, Slovensko a Spojené království) se takové jednání považuje za druh diskriminace na základě pohlaví. Obvykle však transgenderově orientované osoby nejsou výslovně chráněny jakožto kategorie. Namísto toho je vnitrostátní soudy obvykle řadí do oblastí diskriminace na základě pohlaví.

V 11 členských státech EU (Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lucembursko, Malta, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko) se diskriminace transgenderově orientovaných osob nepovažuje za diskriminaci na základě pohlaví ani na základě sexuální orientace. Není jisté, zda jsou transgenderově orientované osoby vůbec před diskriminací chráněny.

Ve 2 členských státech (Německo, Španělsko) se jedná o diskriminaci na základě sexuální orientace.

Ve 2 členských státech existuje zvláštní základ diskriminace. V Maďarsku se jedná o „sexuální identitu“, ve Švédsku jde o „transgenderovou identitu či projev“.

Právo na změnu pohlaví a právní uznání

Druhá otázka, která ovlivňuje transsexuály (osoby, které postupují změnu pohlaví), se týká jejich práva změnit své pohlaví a nechat tuto změnu úředně uznat. Evropský soud pro lidská práva stanovil, že úřední orgány:

- musí jednotlivcům dovolit podstoupit chirurgickou změnu pohlaví,
- musí zákonně uznat změněné pohlaví a právo uzavřít manželství s osobou opačného pohlaví.

Určité problémy však přetrvávají:

- Většina členských států ukládá pro chirurgickou operaci přísné podmínky, které mohou zahrnovat poradenství a předchozí schválení. Například v České republice operace vyžaduje souhlas pětičlenné komise, v níž jsou dva lékaři a právník.
- Čtyři členské státy (Irsko, Lucembursko, Lotyšsko a Malta) stále právně neuznávají změněné pohlaví nebo právo na uzavření manželství.
- Devět členských států ukládá přísné podmínky pro osoby, jež chtějí změnit své křestní jméno, například požadují lékařské doklady.
- Více než 80 procentům dotazovaných transgenderově orientovaných osob v celé Evropě byl zamítnut státní příspěvek na financování operace a/nebo hormonální léčby a více než polovina z nich uvedla, že si svou léčbu financovaly samy.
- Mnoho zdravotníků takovou léčbu ani nechce nabízet nebo postrádá k tomu nutné znalosti.

PRÁVO NA ROVNOU OCHRANU

Antidiskriminační právní předpisy Evropské unie by měly výslovně zakazovat diskriminaci na základě pohlavní identity. Tento zákaz by měl chránit všechny osoby, které vyjadřují jinou pohlavní identitu, než jaká jim byla přiřazena při narození, například cross-dressery a transvestity, a nikoli jen osoby, které podstoupily nebo podstupují operaci.

Tento leták vychází ze dvou zpráv nazvaných *Homofobie a diskriminace na základě sexuální orientace a pohlavní identity v členských státech Evropské unie, část 1 – právní analýza*, kterou zveřejnila Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) v červnu 2008, a *Homofobie a diskriminace na základě sexuální orientace a pohlavní identity v členských státech Evropské unie, část 2 – sociální situace*, která byla zveřejněna v březnu 2009.

Úplné znění zprávy je k dispozici na adrese: <http://fra.europa.eu>

Všechny publikace Agentury Evropské unie pro základní práva lze bezplatně objednat prostřednictvím jejich internetových stránek.

V případě otázek týkajících se tohoto překladu si prosím prostudujte anglickou verzi, která je původní a oficiální verzí tohoto dokumentu.